

**КЊИГОВОДСТВЕНО
ОБУХВАТАЊЕ ОСНОВНИХ ФАЗА
ОБРТА СРЕДСТАВА I**

**- ЕВИДЕНЦИЈА ПРИБАВЉАЊА
ФИНАНСИЈСКИХ СРЕДСТАВА**

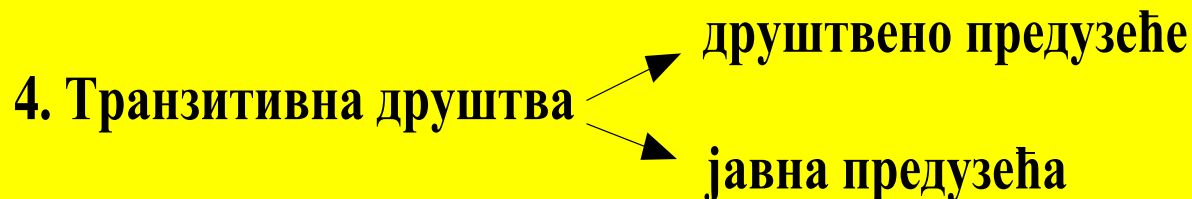
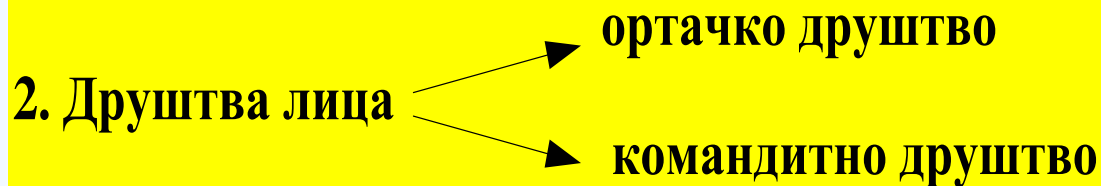

По правилу оснивач потребна почетна средства обезбеђује из сопствене акумулације. Евентуално недостајући део потребних средстава оснивач може позајмити од банака и других финансијских институција.

Сумарно можемо говорити о следећој типизацији субјеката привређивања:

1. Инокосна предузећа

Прибављање средстава
потребних за оснивање и
рад компаније није, дакле,
ништа друго до избор
ЊИХОВИХ ИЗВОРА.

При томе сопствена средства
компаније потичу из
сопствених извора, односно
сопственог капитала, док су
извори позајмљених
средстава туђи извори или
позајмљени капитал.

Инокосне компаније и друштва лица се, по правилу, налазе у приватној својини, док се **друштва капитала** могу налазити у приватној, државној, задружној или мешовитој својини.

ИНОКОСНЕ КОМПАНИЈЕ

ДРУШТВА ЛИЦА

ДРУШТВА КАПИТАЛА

ОРТАЧКА

КОМАНДИТНА
ДРУШТВА БЕЗ
АКЦИЈА

ДРУШТВА СА
ОГРАНИЧЕНОМ
ОДГОВОРНОШ
ЋУ

АКЦИОНАРСКА
ДРУШТВА

Претежно у приватној својини

**Приватна, државна и задружна или
мешовита својина**

Код инокосних компанија

сопствени капитал је
капитал власника компаније.

Власник компаније је и
предузетник. Он одговара за

пословање компаније не
само уложеним средствима

већ целокупном својом

ИМОВИНОМ.

Друштва лица, која како је већ наведено, чине поред ортаклука и командитна друштва без акција до потребних средстава долазе преко улога чланова друштва односно ортака. За обавезе које из пословања ових друштава проистекну одговарају чланови друштва солидарно и неограничено.

У друштвима са ограниченом одговорношћу до сопствених средстава се долази преко удела чланова друштва. За разлику од инокосних компанија и друштава лица, у друштвима капитала којима припадају друштва са ограниченом одговорношћу извршено је подвајање власника и друштва.

За обавезе проистекле из
пословања одговара само
друштво, које има својство
правног лица, и то до висине
сопственог капитала.

Деоничка или акционарска друштва сопствена средства стичу продајом емитованих деоница. Деонички капитал који се формира продајом деоница је основни део сопственог капитала ових друштава.

Осим деоничког капитала у
сопствени капитал
деоничких друштава
убрајају се ажио, резерве,
пренета добит и
нераспоређена добит.

Основни капитал у наведеним облицима може се посматрати као динамичка категорија и то: као капитал који је везан, односно из кога потиче ***почетна имовина*** предузећа, затим као ***повећање*** основног капитала новим улозима, из резерви и из нераспоређеног добитка и као ***смањење*** основног капитала, одговарајућим одлукама било смањењем номиналне вредности акција, било смањењем броја акција, а што ће бити предмет детаљније пажње у наредним поднасловима.

Емисиона премија

(капитална резерва, ажио)

представља позитивну разлику између продајне вредности акција и његове номиналне вредности утврђене одлуком о емисији.

Емисиона премија се може схватити и као билансна позиција капитала по основу позитивне разлике између номиналне и продајне вредности акција, која се обично појављује код продаје новог кола акција.

Ревалоризационе резерве се

формирају из сувишка
ревалоризационих прихода
по основу ревалоризације
основних средстава и других
облика мовине над
ревалоризационим
расходима по основу
ревалоризације појединих

Резерве из добити, односно

законске, статутарне и остале резерве представљају такође један од облика сопственог капитала предузећа - друштва капитала.

Законске резерве се формирају, сагласно Закону о привредним друштвима, из оствареног добитка издвајањем најмање 5%, може и више, за обавезну резерву, све док она не достигне 10% од основног капитала.

Статутарне резерве се
формирају из оствареног
нераспоређеног добитка, а у
складу са решењима
предвиђеним статутом
правног лица.

Остале резерве, ТЗВ.

слободне резерве,
формирају се такође према
могућностима предузећа из
оствареног добитка, али без
претходно утврђених
фиксних обавеза по овом
ОСНОВУ.

Нераспоређени добитак из
претходних и из текуће
године представља такође
облик капитала, док губитак
представља исправку
вредности капитала.

Формирање и промене сопственог капитала код инокосних компанија

Инокосна компанија
формирају свој оснивачки
капитал улагањем власника
компаније.

Свако улагање капитала у
компанију како оно
иницијално, којим се
формира сопствени капитал
компаније, тако и накнадно,
којим се сопствени капитал
повећава, изазива повећање
имовине компаније којем
насупротив стоји повећање
сопственог капитала.

То значи да ће у књиговодству инокосне компаније улог власника бити обухваћен тако што ће се **задужити** одговарајући рачуни активе (земљиште, грађевински објекти, опрема, ако се улагање врши у облику ствари, односно Текући рачун за уложена новчана средства), а **одобрити** рачун инокосног капитала.

На рачунима главне књиге описано књижење се може представити овако:

30 – Инокосни капитал

02 - Рачуни активе

Пример: 1) Власник компаније је оснивачки улог од динара 500.000.- уплатио на текући рачун компаније. Ова промена се на рачунима главне књиге књижи овако:

30 – Инокосни капитал

241 - Текући рачун

500.000 (1)

1) 500.000

Почетни капитал власника
компаније се повећава под
утицајем додатних улагања,
а смањује због исплата за
покриће личних расхода
власника компаније.

Ове исплате се евидентирају
на посебном рачуну
власника капитала, а
одобравају се рачуни
благајне или текућег-рачуна.

Лични расходи власника капитала се евидентирају на посебном рачуну, да би се имао увид у њихову висину и да би се они одвојили од смањења оснивачког капитала насталог услед повлачења капитала.

На крају обрачунског
периода, рачун власника
капитала се гаси
преношењем салда на
дуговну страну рачуна
Инокосни капитал.

243 - Благајна

723 - Лична примања

241 - Текући рачун

послодавца

30 - Инокосни капитал

S°

S°

Пример:

1. На име покрића личних расхода власника компаније, из благајне исплаћено је 100 дин., а са текућег-рачуна 300 дин.

2. Закључити лични рачун власника компаније.

		723 – Лична примања					
		послодавца					
241 – Текући рачун		(1)	400	400	(2)	30 - Инокосни капитал	
S°	300	(1)				(2)	400 S°
243 - Благајна							
S°	100						(1)

Дневник

Ред. бр.	Конто		О П И С	Износ	
	Дугује	Потражује		Дугује	Потражује
1.	723		Лична примања послодавца Благајна Текући рачун <i>- За исплате власника компаније</i>	400	
		243			100
		241			300
2.	30		Инокосни капитал Лична примања послодавца <i>- За закључење личног рачуна власника компаније</i>	400	
		723			400

Формирање и промене сопственог капитала од друштва лица (ортачка компанија)

Сопствени капитал друштва
са неограниченом
одговорношћу и
командитних друштва без
акција формира се на основу
улога ортака.

Ово због тога што за обавезе
друштва одговарају сви
ортаци и то **целокупном**
својом имовином.

Будући да улози ортака могу бити не само новчана средства већ и материјална добра, њихово уношење у друштво се књиговодствено обухвата тако што се задужује одговарајући рачун активе, а одобрава рачун капитала конкретног ортака. На рачунима главне књиге књижење се графички може представити овако:

30/А - Капитал ортака А

(0 – 2) Рачуни активе

30/Б - Капитал ортака Б

Пример:

1. На основу уговора о ортаклуку, ортаци А и Б уплатили су на текући-рачун по 500.000 динара. Књижење промена на рачунима главне књиге:

30/А - Капитал ортака А

241 – Текући рачун

500.000 (1)

(1) 1.000.000

30/Б - Капитал ортака Б

500.000 (1)

Смањење ортачког капитала настаје услед иступања неког од ортака или због повлачења дела улога од стране ортака.

КЊИГОВОДСТВЕНО-ТЕХНИЧКИ
ПОСМАТРАНО, ПОВЕЋАЊЕ
СОПСТВЕНОГ КАПИТАЛА
ДРУШТВА ЛИЦА ЗБОГ
НАКНАДНОГ ПРИЈЕМА НОВИХ
ОРТАКА ИЛИ ЗБОГ ПОВЕЋАЊА
УЛОГА ПОСТОЈЕЋИХ ОРТАКА
ОБУХВАТА СЕ НА ИСТИ НАЧИН
КАО И ФОРМИРАЊЕ ПОЧЕТНОГ
СОПСТВЕНОГ КАПИТАЛА.

Потпуно или делимично
повлачење капитала
уложеног у ортаклук од
стране појединих ортака има
за последицу смањење
готовине и смањење
сопственог капитала
друштва

Ова смањења се књиговодствено обухватају на дуговној страни рачуна власника и одобравањем одговарајућег рачуна активе (текући-рачун, благајна или роба). Улог капитала ће се смањити тек када се закључи рачун власника.

1 - повлачење улога ортака.

2 - исплате на име личних расхода ортака,

3 - закључење личних рачуна ортака.

Пример:

- (1) Исплатом са текућег-рачуна, ортаку Б је враћен део улога у висини од 50.000 дин.
- (2) На име покрића личних расхода, ортаку А је исплаћено 2.000 динара са текућег-рачуна.
- (3) Закључити рачун личних примања ортака А.

Главна књига

30/А - Капитал ортака А

(3)	2.000	S°
-----	-------	----

30/Б - Капитал ортака Б

(1)	50.000	S°
-----	--------	----

241 – Текући рачун

S°	50.000 (1)
	2.000 (2)

723 - Лична примања ортака А

(2)	2.000	2.000 (3)
-----	-------	-----------

Дневник

Ред. бр.	Кonto		О П И С	Износ	
	Дугује	Потражује		Дугује	Потражује
1.	30/Б	241	Капитал ортака Б Текући рачун - За повлачење дела улога	50.000	50.000
2.	723/ А	241	Лична примања ортака А Текући рачун - За покриће личних расхода ортака А	2.000	2.000
3.	30/А	723/ А	Капитал ортака А Лична примања ортака А - За закључење личног рачуна ортака А	2.000	2.000

Формирање и промена сопственог капитала у друштвима капитала

Друштва капитала се јављају,
како смо већ навели, у две
основне правне форме:

- 1) као друштва са
ограниченом одговорношћу
- и 2) као акционарска
(деоничарска) друштва.

Будући да између поменутих
правних форми постоје
значајне разлике у погледу
формирања основног
капитала и његових промена
необходно је разматрати их
одвојено.

Друштво са ограничено одговорношћу

Сопствени капитал друштва
са ограниченом
одговорношћу се формира
улозима чланова друштва.

Законодавац је прописао
минималну висину укупног
капитала, као и појединачне
улоге појединих чланова.

Члански улози не морају да
буду једнаки, али је њихова
висина граница
одговорности чланова за
ризик пословања друштва.

Евидентирање уплата удела чланова друштва на рачунима главне књиге се обавља тако што се за уплаћени износ задужује одговарајући рачун активе (благајна, текући-рачун), а одобрава рачун удели у основном капиталу.

301 - Удели у основном капиталу

241 - Текући рачун

243 - Благајна

Књижење ће се извршити овако под претпоставком да су чланови друштва своје улоге уплатили у целини. Међутим, често се дешава да чланови друштва у тренутку оснивања не уплате улог у целини, већ само делимично.

Како се капитал друштва мора у билансу исказати у износу који је одређен у уговору о оснивању друштва, за износ уговором прихваћених а неуплаћених удела у капиталу формира се потраживање друштва према члановима.

Шематски то би изгледало

301 - Удели у основном капиталу

Рачун активе

(1)

**002 - Уписани неуплаћени
удели у капиталу**

(2)

(1) За уплаћене уделе у целини

(2) За потраживања по основу неуплаћеног удела

На пример, према уговору о оснивању друштва са ограниченом одговорношћу укупан капитал друштва износи 300.000 динара а састоји се од три удела по 100.000 динара. У тренутку оснивања уплаћено је 50% удела у готову.

Пример: 1) Према уговору о оснивању друштва са ограниченом одговорношћу укупан капитал друштва износи 500.000.- динара, а састоји се од пет удела по 100.000.- дин. У часу оснивања уплаћено је 25% удела у готову.

На рачунима главне књиге ова промена би била прокњижена овако:

243 - Благајна	311 – Неуплаћени уписани основни капитал	301 – Удели у основном капиталу
1) 125.000	1) 375.000	500.000 (1

Све евентуалне промене
основног капитала, такође,
морају бити уписане у судски
регистар. Повећања основног
капитала друштва могу бити
извршена емитовањем нових
удела, који могу бити
откупљени од стране
постојећих или нових чланова
или повећањем појединачних
удела већ постојећих чланова.

С књиговодствено-техничког аспекта ова повећања се обухватају на исти начин као и формирање основног капитала друштва.

Друштва са ограниченом одговорношћу према закону нису обавезна да стварају резерве али их у циљу амортизације ризика пословања могу формирати.

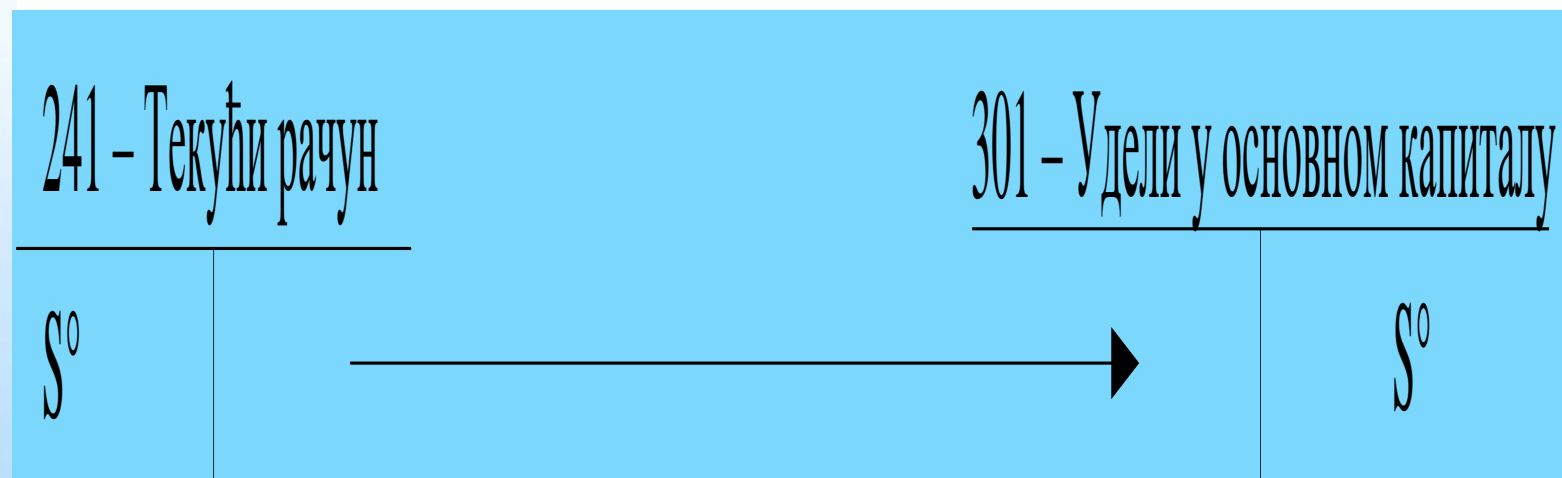

Шта више, у уговору друштва
може бити предвиђена обавеза
чланова да поред основних
удела капитала изврше
накнадне уплате. Ове накнадне
уплате представљају додатни
капитал друштва, не мењају
висину основног капитала и
обавезно се исказују као
посебна позиција у билансу -
Накнадни удели капитала.

Смањења основног капитала настају као последица смањења номиналне вредности постојећих удела или откупом и поништењем удела. Ова промена претпоставља упис у судски регистар и може се извршити под условима утврђеним уговором. Промена изазива смањење активе (готовине) и смањење основног капитала друштва.

Графички описано књижење изгледа:

VISOKA TURISTIČKA ŠKOLA

Откуп и поништење удела у
основном капиталу користи
се као начин смањења основног
капитала обично онда када
један од чланова друштва жели
да иступи, а преостали чланови
не могу или не желе да откупе
његове уделе нити желе да ти
удели буду продати неком ван
друштва.

Да би се смањио основни капитал на овај начин потребно је најпре откупити сопствене уделе, а потом их поништити. Откуп удела биће извршен по тржишној вредности, која готово никада није једнака номиналној вредности удела.

Поништењем удела основни капитал се смањује за номиналну вредност поништених удела. **Разлика између номиналне и куповне вредности удела доводи до промене резерви друштва.**

Резерве се повећавају ако је
номинална вредност
поништених удела виша од
њихове куповне вредности,
а смањују у супотном
случају. Поништењем удела
се најиме, поништавају и сва
права које они носе.

Откуп удела се евидентира
задужењем рачуна

Откупљени сопствени удели
и **одобрењем** текућег
рачуна.

UNIVERZITET
NOVI SAD
FAKULTET
ECONOMIJE I
POSREDOVANJE
U PROMETU
IMOVINOM

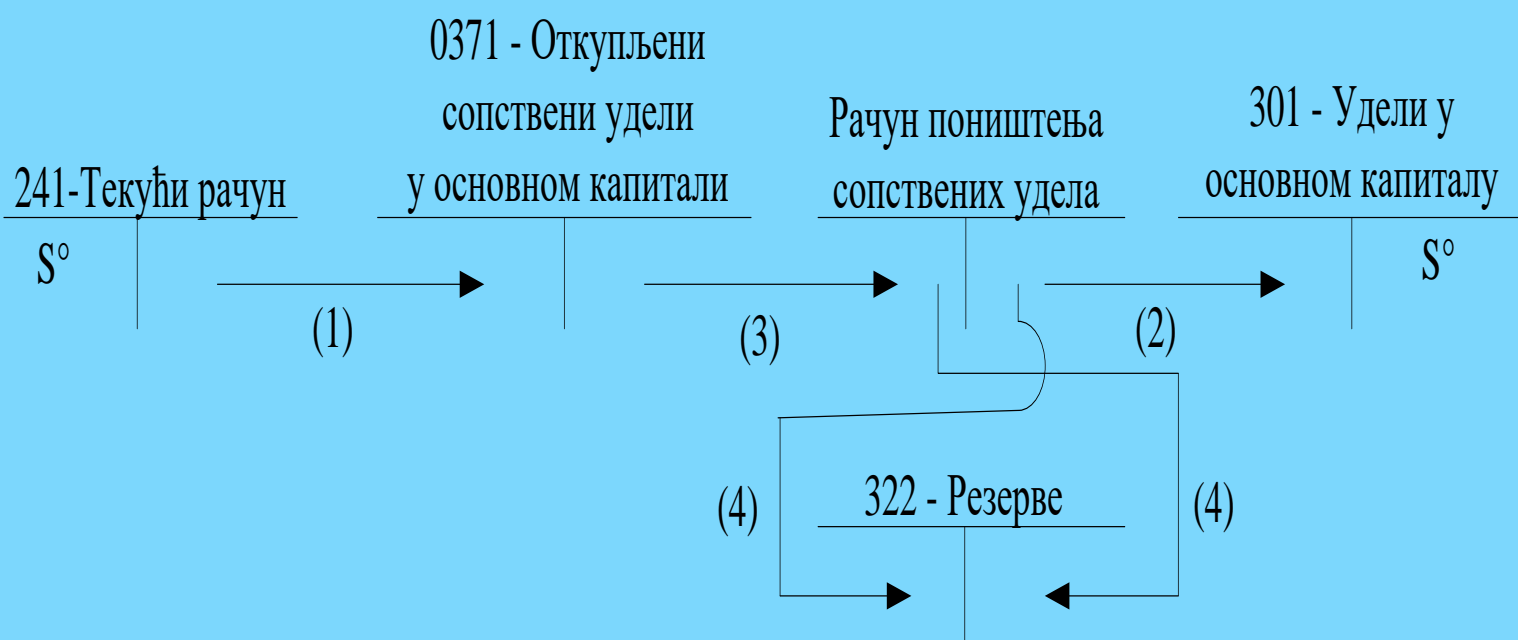
Поништење се књижи **задужењем** рачуна Удели у основном капиталу за номиналну вредност поништених удела и **одобрењем** Рачуна поништења сопствених удела, потом се за куповну вредност откупљених сопствених удела **одобрава** истоимени рачун, а **задужује** Рачун поништења сопствених удела.

**Салдо Рачуна понишења
сопствених удела** показује
разлику између номиналне и
куповне вредности
откупљених и поништених
сопствених удела, која
повећава или смањује
резерве друштва. У складу
са напред изнетим
објашњењем, графички
описано књижење изгледа:

- (1) откуп сопствених удела
- (2) смањење Удела у основном капиталу (по номиналној вредности) због поништења сопствених удела
- (3) смањење Откупљених сопствених удела (по куповној вредности) због поништења
- (4) књижење разлике између номиналне и куповне вредности поништених удела

Ова промена изазива смањење активе и смањење основног капитала друштва.

Пример:

1. ДОО располаже резервама намењеним за откуп сопствених удела у износу од 150.000 дин. На основу одлуке скупштине чланова друштва, извршен је откуп сопствених удела чија је номинална вредност 100.000 дин. Удели су откупљени за износ од 120.000 дин.
2. Одлуком скупштине чланова друштва предвиђено је да се сопствени удели пониште на терет резерви које су формиране за ту намену.

3. На дан биланса негативна емисиона премија (дуговни салдо на рачуну 320 – Емисиона премија) износи 20.000 дин.

Дневник

Р.б.	Конто		Опис	Износ	
	Дугује	Потраж.		Дугује	Потражује
1.	237 320	241	Откупљене сопствене акције и откуп. сопст. удели Емисиона премија Текући рачун <i>- За откуп сопствених удела</i>	100.000 20.000	120.000
2.	322	237	Статутарне и друге резерве(аналитика: за откуп сопствених удела Откупљене сопствене акције и откупљени сопствени удели <i>- за покриће номиналне вреднос. отк.сопст.акција</i>	100.000	100.000
3.	340	320	Нераспоређена добит ранијих година Емисиона премија <i>- за пренос на дан биланса негат.емис.прем.по осн.отк.сопст.удела</i>	20.000	20.000

Акционарска или деоничарска друштва

Акционарска или
деоничарска друштва
сопствени капитал стичу
емисијом и продајом акција
(деоница).

Акција је, да подсетимо,
хартија од вредности која
власнику даје право на
капитал друштва у тренутку
његове ликвидације или
стечаја, дивиденду и
управљање друштвом.
Састоји се из два дела.

Први део акције тзв. плашт акције садржи обавезно следеће податке:

VISOKA TURISTIČKA ŠKOLA
1962

- ознаку да је реч о акцији и ознаку врсте акције,
- фирму и седиште издаваоца акције,
- фирму и седиште односно име и презиме купца акције,
- укупан номинални износ издатих акција,
- ознаку процента номиналне вредности по коме ће се обрачунавати дивиденда,
  - рокови за исплату дивиденде,
  - место и датум издавања,
  - серијски број акције и
- факсимил потписа овлашћених лица.

Други део акције су купони за исплату дивиденде. Купон садржи следеће податке:

- фирму и седиште издаваоца акције,
- серијски број акције по којој се дивиденда исплаћује,
- редни број купона,
- годину у којој се дивиденда исплаћује и
- факсимил потписа овлашћених лица издаваоца акције.

Према обиму права које
садрже акције се деле на
редовне или обичне и
приоритетне или
повлашћене.

Редовне акције власнику
дају право на капитал,
дивиденду и право гласа.

Приоритетне акциј

обезбеђују власнику поред
права на капитал и
дивиденду и одређене
повластице, као што је
право приоритета при
исплати дивиденди или при
исплати имовине у случају
ликвидације друштва, али
му не дају право гласа.

Овај различит обим права
које акције садрже налаже
да се и књиговодствено
изврши јасно подвајање
акцијског капитала
прибављеног продајом
обичних акција од акцијског
капитала насталог продајом
приоритетних акција.

VISOKA TURISTIČKA ŠKOLA

1968

Номинална вредност, дакле

вредност на коју акције гласе, може, али не мора бити једнака за обичне и приоритетне акције, али се продајна односно емисиона вредност акција разликује, код приоритетних она је виша.

Формирање сопственог капитала
акционарских друштава
започиње емисијом и продајом
акција како редовних, тако и
приоритетних. Продаја акција,
када је реч о првој емисији,
може се вршити по курсу који
је једнак номиналној вредности
акција или је изнад номиналне
вредности.

При првој емисији акција
законодавац, наиме, забрањује
продају акција по курсу нижем
од номиналне вредности.

Ако се акције продају по курсу
који је једнак њиховој
номиналној вредности тада та
продаја изазива повећање
готовине и формирање
акцијског капитала, што се на
рачунима главне књиге бележи
овако:

300 – Акцијски капитал по основу
редовних акција

241 – Текући рачун
243 - Благајна

Пример: 1) Акционарско друштво „Н“ емитовало је и продало за готово целокупну емисију редовних акција од 1.000 комада по номиналној вредности 2.000.- динара.

Књижење на рачунима главне књиге је следеће:

300 – Акцијски капитал по основу
редовних акција

241 – Текући рачун
243 - Благајна

2.000.000 (1)

1) 2.000.000

Капитал прибављен продајом
акција из прве емисије чини

ТЗВ. **ОСНОВНИ КАПИТАЛ**
ДРУШТВА. Овај капитал се
сматра основом чисте
имовине акционарског
друштва и представља
гарантну супстанцу.

Да би се осигурали интереси поверилаца и акционара инсистира се на његовој сталности. у том смислу законодавац одређује минималну висину номиналног капитала и забрањује промену овог капитала под утицајем резултата пословања.

Добици и губици који из
пословања проистекну
тангирају друге делове
СОПСТВЕНОГ капитала
друштва као што су
слободне резерве или
нерасподељена добит.

Акције се могу продавати, што се често чини, и по курсу вишем од њихове номиналне вредности.

Таква продаја се означава као продаја са ажиом, а разлика између вишег емисионог курса и нижег номиналног курса представља сам ажио или емисиону премију.

Овај износ који се оствари продајом акција номиналне вредности - ажио не улази у састав основног капитала већ се исказује као посебна позиција у оквиру сопственог капитала друштва. Основни капитал друштва се најиме исказује у висини номиналне вредности. У складу са изложеним књижење продаје акција са ажијом се може графички представити овако:

300 – Акцијски капитал по основу редовних акција

241 – Текући рачун
243 - Благајна

Номинална вредност

320 – Емисиона премија /ажио/

Емисиона премија

Пример: 1) Акционарско друштво „Н“ продало је за готово целокупну емисију редовних акција од 1.000 комада, чија је номинална вредност 2.000.- динара по курсу од 110%. На рачунима главне књиге ова промена би била забележена овако:

300 – Акцијски капитал по основу редовних акција		243 - Благајна	
	2.000.000 (1)	1) 2.200.000	
320 – Емисиона премија /ажио/			
	200.000 (1)		

Објашњење: 1.000 ком. x 2.000 дин. = 2.000.000 дин.
2.000.000 дин. x 110% /100 = 200.000 дин.

У претходним примерима се пошло од претпоставке да је у целини извршена уплата акционара за акције које су им продате. Није ретко, међутим, да се плаћање акција не врши одједном, већ у ратама.

Треба нагласити да се у том случају у ратама плаћа само номинална вредност акција док се евентуални ажио мора уплатити у целини. Акције се, разуме се, издају тек онда када је уплаћена целокупна вредност уписаних акција.

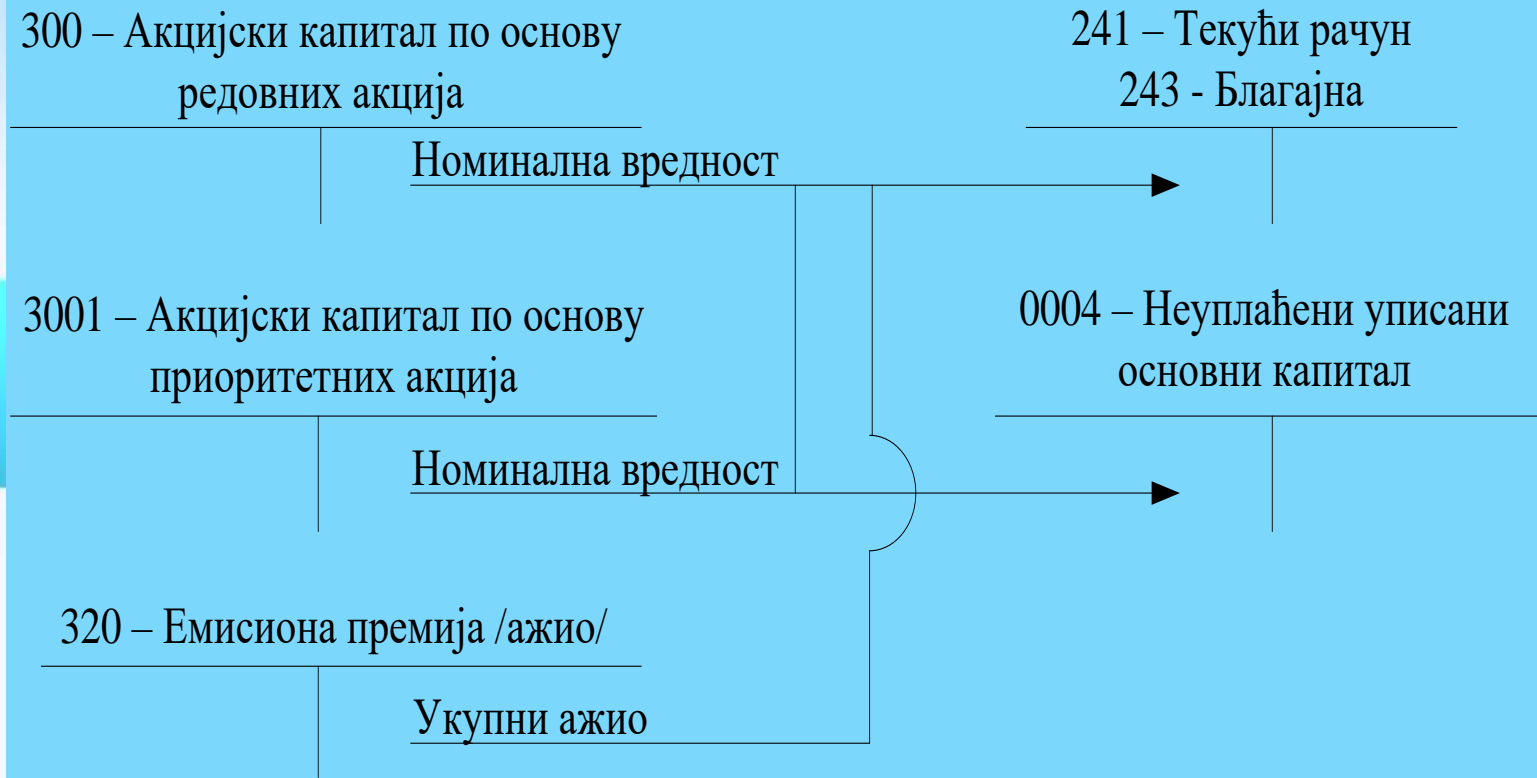

На рачуну основног капитала
биће на потражној страни
евидентниран уписани
капитал по номиналној
вредности, уписани а
неуплаћени делови основног
капитала обухватају се на
посебном рачуну.

Неуплаћени уписани основни капитал, док се уплаћени износ књижи на дуговној страни рачуна Благајна или Текући рачун. Ако је продаја извршена са ажијом износ ажија ће потраживати истоимени рачун.

Графички се описана књижења могу представити овако:

Пример: 1) Акционарско друштво Н оснива се са основним капиталом од 500.000.- динара. Емитује се 400 редовних и 100 повлашћених акција. Номинална вредност акција је 1.000.- динара. Емисиони курс је 110% за редовне и 125% за приоритетне акције. Уписана је целокупна емисија. Акционари су по позиву на текући рачун уплатили 25% од номиналне вредности уписаних акција и износ ажиа у целини.

Наведене промене се на рачунима главне књиге књиже:

300 – Акцијски капитал по основу
редовних акција

400.000	(1)
---------	-----

3001 – Акцијски капитал по основу
приоритетних акција

100.000	(1)
---------	-----

320 – Емисиона премија /ажио/

65.000	(1a)
--------	------

241 – Текући рачун

1) 125.000	
------------	--

1a) 65.000	
------------	--

0004 – Неуплаћени уписани
основни капитал

1) 375.000	
------------	--

Напомена:

$400.000 \times 1.100 = 440.000$ (1.000 x 110%)

$100.000 \times 1.250 = \underline{125.000}$ (1.000 x 125%)

ажио: 565.000 (565.000-500.000)

У вези са формирањем основног капитала акционарских друштава треба указати још и на третман трошкова изазваних емисијом и продајом акција. Ови трошкови, као и други трошкови оснивања компаније, падају на терет расхода пословне године.

Није допуштено вршити покриће ових трошкова на терет ажија.

Сопствени капитал акционарских друштава је сложена категорија. Састоји се из основног (акцијског) капитала, ажија, резерви, које могу бити законске, слободне и статутарне и билансне добити.

Основни капитал друштва је,
како је већ познато, сталан.
Његове промене могу се
вршити само на основу
одлуке главне скупштине
акционара донете $3/4$
већином.

Повећање основног капитала врши се само издавањем новог кола акција. Одлука о емитовању нових акција доноси се када је друштву потребан додатни капитал за проширење капацитета, за финансирање обртних средстава или за враћање доспелих дугова.

Поступак и књиговодствено
обухватање су при томе
једнаки онима који се
јављају при формирању
ОСНОВНОГ КАПИТАЛА.

Повећање укупног сопственог капитала друштва могуће је остварити кроз доплате акционара које они чине да би своје привилеговане акције заменили за редовне.

Доплате у овом случају повећавају резерве, као део сопственог капитала друштва, док висина основног капитала остаје непромењена. Овај допунски капитал намењен је у првом реду покрићу губитака.

Претварање дела
приоритетних акција у
редовне утицаће на измену
структуре акцијског
капитала, а не и на његову
висину.

На рачунима главне књиге претварање приоритетних обичне акције ће бити књижено тако што ће за доплаћени износ бити задужен Текући рачун и одобрен рачун Резерви, за номиналну вредност акција које су предмет конверзије одобриће се рачун Акцијски капитал по основу редовних акција, а задужити рачун Акцијски капитал по основу приоритетних акција.

3220 - Резерве

243 - Текући рачун

241 - Благајна

3000 - Акцијски капитал по
основу редовних акција

3001 - Акцијски капитал по
основу приоритетних акција

S^o

Повећање основног капитала
акционарских друштава може

се извршити издавањем
бесплатних (гратис) акција
постојећим акционарима на
терет резерви друштва.

Емитовањем гратис акција
повећава се само основни,
акцијски капитал, док укупан
сопствени капитал друштва
остаје непромењен.

Јер, да подсетимо ове акције се издају на терет резерви, а то значи да ће за номиналну вредност издатих гратис акција бити смањене слободне резерве друштва. Тако да ова емисија мења само структуру сопственог капитала друштва, а не утиче на његову висину. Описано књижење се може представити овако:

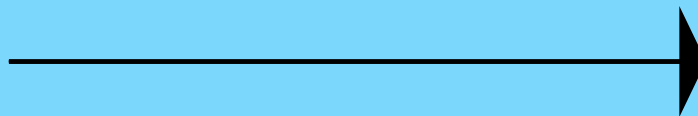

3000 – Акцијски капитал по основу

редовних акција

3220 - Резерве

Смањење основног капитала

акционарских друштава предузима се са циљем да се изврши санација, поправи рентабилитет или изврши делимично враћање основног капитала. Без обзира на то који је циљ смањења основног капитала оно, као ни повећање, не може бити извршено без $3/4$ сагласности главне скупштине акционара.

Смањење капитала се може извршити на неколико начина, а избор начина смањења у великој мери зависи од циља који смањењем капитала треба да буде постигнут.

Технички смањење се
спроводи тако што се
изврши замена акција са
ВИШОМ НОМИНАЛНОМ
вредношћу за акције са
НИЖОМ НОМИНАЛНОМ
вредношћу и исплатом
разлике у готову.

Ова промена има за последицу смањење
активе, конкретно готовине и смањење

Акцијског капитала по основу
редовних и/или Акцијског капитала по
основу приоритетних акција.

Графички се књижење може представити
овако:

241 - Текући рачун

243 - Благајна

S^0

3000 - Акцијски капитал по основу

редовних акција

S^0

Пример: 1) На основу одлуке главне скупштине акционара извршена је замена 500 редовних акција номиналне вредности 1.000.- динара за редовне акције номиналне вредности 800.- динара, ради смањења основног капитала, чиме је основни капитал смањен са 500.000.- на 400.000.- Разлика је исплаћена акционарима у готову.

На рачунима главне књиге промена се књижи:

243 - Благајна		3000 – Акцијски капитал по основу редовних акција	
S ^o	100.000 (1)	1) 100.000	S ^o

Уколико су искоришћене све резерве за покриће губитка у пословању, **скупштина акционара** може донети одлуку да се за износ непокривеног губитка смањи основни капитал.

Смањење номиналне вредности, по правилу редовних деоница, у том случају није праћено исплатом готовине, већ разлика између претходне више и нове ниже номиналне вредности деоница покрива губитак.

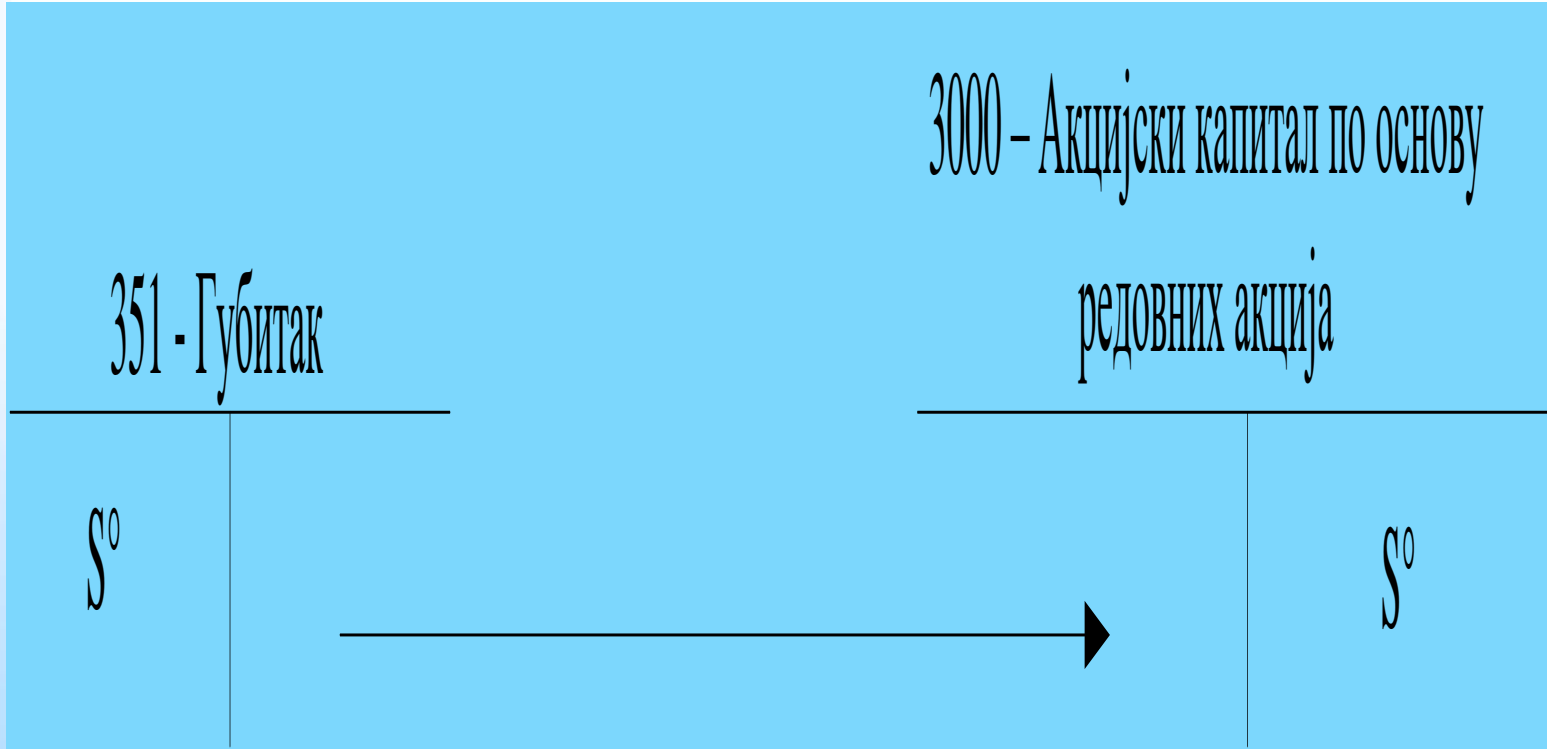

Овде се, разуме се, може
говорити само о формалном
покрићу губитка, јер
изгубљена средства овим
нису повраћена, само је
извршено усклађивање
извора са расположивом
АКТИВОМ.

Књиговођдственено-технички овакво смањење
основног капитала друштва би б
обухваћено на дуговној страни рачуна
Акцијски капитал по основу редовних акција
и на потражној страни рачуна Губитак.
Књижење које је описано може се графички
представити овако:

Основни капитал друштва се
може смањити и
поништавањем сопствених
акција које су претходно
купљене на тржишту капитала.
Откуп сопствених акција ради
њиховог поништења се може
вршити из резерви или из
добитка.

Куповина сопствених акција
на тржишту хартија од
вредности врши се по
куповном курсу и изазива
смањење готовине и
формирање залиха
сопствених акција.

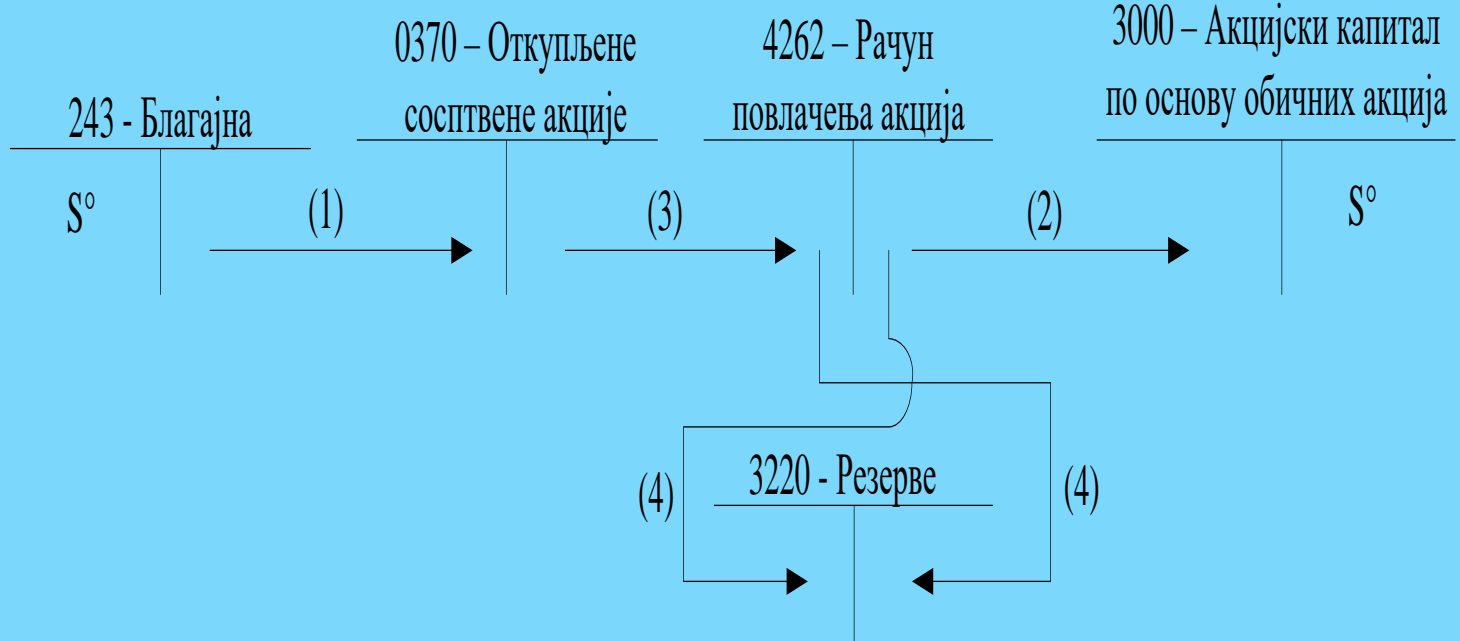

Поништење купљених сопствених акција (којим се гасе сва права по овим акцијама) доводи до смањења основног капитала друштва у висини номиналне вредности поништених акција. Како куповни курс акција може бити нижи од номиналног курса поништених акција, за разлику се повећавају резерве.

Тако се повлачењем сопствених акција не само смањује основни капитал, већ сеједан његов део претвара у расположиве резерве.

- (1) Откуп сопствених акција
- (2) Смањење акцијског капитала (по номиналној вредности) због поништења сопствених акција
- (3) Смањење Откупљених сопствених акција (по куповној вредности) због поништења
- (4) Књижење разлике између номиналне и куповне вредности поништених акција

Пример:

1) Акционарско друштво "Н" је откупило 50 комада редовних сопствених акција по курсу од 80%. Номинална вредност акције је 1.000.- дин.

2) Акције су поништене.

243 - Благајна		0370 – Откупљене сопствене акције		424 – Рачун повлачења акција		3000 – Акцијски капитал по основу обичних акција	
С°	40.000 (1)	1) 40.000	40.000 (2)	2) 40.000	50.000 (2а)	2а) 50.000	С°
				2б) 10.000			
					3220 - Резерве		
						10.000 (2б)	

Уколико би се поништиле деонице чија је куповна цена била виша од номиналне вредности настали губитак би изазвао смањење резерви друштва.

Пример: 1) Одлуком скупштине друштва са ограниченом одговорношћу извршено је смањење номиналне вредности удела у основном капиталу за 10%. Номинална вредност удела пре смањења је износила 100.000.- Члановима друштва је исплаћено са текућег рачуна дин. 10.000 на име смањења номиналне вредности удела.

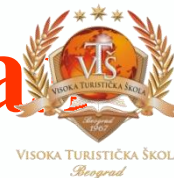
241 – Текући рачун

S ^o	10.000	(1)
----------------	--------	-----

301 – Удели у основном капиталу

1)	10.000	S ^o
----	--------	----------------

Позајмљени капита компаније

У зависности од тога на који рок се ангажују позајмљена средства све позајмљене изворе можемо по рочности поделити на **дугорочне кредите,** **краткорочне кредите** и **текуће обавезе.**

Дугорочни кредити

Избор извора додатних средстава, под претпоставком да компанија има потребну кредитну способност, зависи превасходно од потребе за чије су покриће средства намењена.

Компанија, по правилу,
дугорочне кредите траже за
финансирање набавке
пословних и трајних
обртних средстава. За
финансирање набавке
пословних средстава
користе се у начелу
дугорочни кредити банака.

Исплата обавеза према
добављачима за пословна
средства из кредита има за
последицу формирање
обавеза према банци.

Како ова економска промена
доводи до супституције
једног краткорочног извора
- обавезе према
добављачима за пословна
средства дугорочним
извором - кредитом за
пословна средства, она мора
бити евидентирана у
кЊИГОВОДСТВУ.

Пример: 1) Добављачима за пословна средства
исплаћено је 50.000.- динара из одобреног
дугорочног кредита за пословна средства.
Ова економска промена би у књиговодству
компаније била евидентирана на рачунима
главне књиге на следећи начин:

432 - Добављачи	
1) 50.000	S ^o

414 - Дугорочни кредити	
	50.000 (1)

На основу рока отплате и начина обрачуна ануитета саставља се план отплате (амортизације) , у коме се одређује висина годишње отплате, камате односно ануитета.

Ако претпоставимо да је рок отплате напред поменутог дугорочног зајма 5 година а каматна стопа 10% годишње, онда план амортизације зајма са једнаким отплатама изгледа овако:

Година	Зајам на почетку године	Отплата на крају године	Камата 10% на крају године	Ануитет на крају године
1	50.000	10.000	5.000	15.000
2	40.000	10.000	4.000	14.000
3	30.000	10.000	3.000	13.000
4	20.000	10.000	2.000	12.000
5	10.000	10.000	1.000	11.000
Збир:		50.000	15.000	65.000

У овом случају ануитет
године у годину опада, јер се
на стални износ рате додаје
опадајући износ камате. Када
се враћање зајма врши у
једнаким ануитетима, онда
износ отплате из године у
годину расте, јер се камата
смањује, будући да се
обрачунава на преостали део
дуга.

Ако се претходни зајам враћа у једнаким ануитетима у року од пет година и уз 10% годишње камате, тада је ануитет 13.189,5 дин. ($50.000 \times \frac{0,1}{0,1 - 0,97379} = 50.000 \times 0,26379$). План амортизације зајма изгледа овако:

Година	Зајам на почетку године	Ануитет	Камата 10% на крају године	Отплата
1	50.000	13.190	5.000	8.190
2	41.810	13.190	4.181	9.009
3	32.801	13.190	3.280	9.910
4	22.891	13.190	2.289	10.901
5	11.990	13.190	1.200	11.990
Збир:		65.950	15.950	50.000

Напомена V_p^n

Коефицијент који се налази у финансијским таблицама (Таблица интерес на интерес). **V** значи да је реч о петим финансијским таблицама, **n** је број година отплате зајма, а **p** каматна стопа.

Исплата доспеле рате кредита за пословна средства врши се са текућег рачуна. Камата представља накнаду за коришћење позајмљених средстава, односно финансијски расход и исплаћује се са текућег рауна. Исплата ануитета смањује обавезу према банци по основу дуга и по основу камате.

Пример: 1) На име отплате кредита за пословна средства исплаћено је са текућег рачуна динара 15.000.- На рачунима главне књиге наведена економска промена књижи се како следи:

241 - Tekući račun

S ^o	15.000 (1)
----------------	------------

414 - Dugoročni krediti

1) 15.000	S ^o
-----------	----------------

Краткорочни кредити

Под краткорочним кредитима се подразумевају они кредити чији је рок враћања краћи од године дана.

У начелу, овим кредитима би требало финансирати само повремене и привремене потребе за обртним средствима, као што су примера ради, потребе изазване стварањем сезонских залиха.

КЊИГОВОДСТВЕНО ОБУХВАТАЊЕ
КОРИШЋЕНИХ КРАТКОРОЧНИХ
КРЕДИТА, ВРШИ СЕ ТАКО ШТО СЕ ЗА
ИЗНОС ОДОБРЕНОГ И НА ТЕКУЋИ
РАЧУН КОМПАНИЈЕ УПЛАЋЕНОГ
ИЗНОСА КРАТКОРОЧНОГ КРЕДИТА
ЗАДУЖУЈЕ РАЧУН ТЕКУЋИ РАЧУН, А
ОДОБРАВА РАЧУН ОБАВЕЗА -
КРАТКОРОЧНИ КРЕДИТИ.

**Пример: 1) Према изводу
банке уплаћено је на текући
рачун дин. 200.000.- по
основу одобреног
краткорочног кредита од
стране банке.**

**Ову економску промену треба
прокњижити на следећи
начин:**

241 – Текући рачун

1) 200.000

Краткорочни кредити

200.000 (1)

Краткорочни кредити се књиже на исти начин као и дугорочни - на одговарајућим рачунима. Док се дугорочни кредити (за пословна и обртна средства) враћају путем ануитета, краткорочни кредити се враћају у пуном износу у уговореном року.

Камата која се плаћа као накнада за коришћење средстава из кредита представља редован финансијски расход.

Емитовање обвезница?

До потребног додатног капитала компаније могу доћи емисијом и продајом обвезница.

Обвезница је хартија од вредности која власнику даје право да по доспећу од издаваоца наплати износ назначен на обвезници, као и право на наплату припадајуће камате.

Обвезница се састоји из
**плашта обвезнице и
талона. Плашт обвезнице
садржи следеће податке:**

ознаку да је реч о обвезници,

- назив и седиште издаваоца (емитента),
- назив и седиште купца или ознаку да обвезница гласи на доносиоца,
- назив и седиште гаранта, ако је обвезница гарантована,
- номиналну вредност обвезнице,
- висину каматне стопе или начин обрачунавања камате,
- рокове отплате главнице,
- серијски и контролни број обвезнице и
- факсимил потписа овлашћених лица.

Талон обвезница може **БИТИ**
каматни или ануитетни. Ако
се главница дуга (номинална
вредност обвезница)
исплаћује одједном на крају
амортизационог периода, а
камате се исплаћују
годишње, тада обвезница
има **каматни талон**.

**Ануитетни талон имају оне
обвезнице код којих се
главница дуга заједно са
каматом исплаћује годишње.**

Сваки талон независно од тога да ли је каматни или ануитетни мора садржати серијске и контролне бројеве обвезнице као и свој број који почиње редним бројем један па до "н"- у зависности од рока враћања дуга.

**Капитал прибављен
емисијом и продајом
обвезница је позајмљени
капитал. Он се по протеку
одређеног рока мора
вратити и за његово
коришћење се плаћа накнада
у виду камате.**

Обавезе по основу обвезница
настају тек пошто купци
уплате новчана средства за
купљене обвезнице и само у
висини примљених уплата.

Текући рачун или Благајна се
задужују за износ
примљених средстава, а
одобрава се рачун Обавезе
по основу обвезница.

Схематски се описано књижење може представити
овако:

413 – Обавезе по основу
обвезница

241 – Текући рачун
243 - Благајна

Пример: 1) Компанија "X" емитовало је 5.000 обвезница чија је номинална вредност 1.000.- динара по обвезници. Рок враћања дуга је 5 година уз камату од 5% годишње. Продато је 3.500 обвезница по номиналној вредности. Готовина је уплаћена на текући рачун. Промена се на рачунима главне књиге књижи овако:

413 – Обавезе по основу

обвезница

3.500.000 (1)

241 – Текући рачун

1) 3.500.000

Камата која се по основу дуга за продате обвезнице обрачунава и плаћа годишње представља финансијски расход и пада на терет текуће пословне године. Исплата обавеза по основу обвезница која следи по протеку уговореног рока има за последицу смањење ликвидних средстава и гашење обавезе.

На рачунима главне књиге у складу са датим објашњењем промена се књижи тако се задужује рачун Обавезе по основу обвезница, а одобрава Текући рачун или Благајна за исплаћени износ.

Пример: 1) Исплаћено је са текућег рачуна на име измирења обавеза по основу обвезница дин. 500.000.

413 – Обавезе по основу
обвезница

1) 500.000	3.500.000	S ^o
------------	-----------	----------------

241 – Текући рачун

S ^o	500.000 (1)
----------------	-------------

HVALA NA PAŽNJI!!!!

